

1. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія. Київ : КНЕУ, 2010. 394 с.

2. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / за ред. В. О. Василенка. Київ : ЦУЛ ; Фенікс, 2013. 440 с.

Одержано 24.04.2020

УДК 352/354-043.5(477)

Ярослав Володимирович Журавель,

кандидат юридичних наук, доцент,

декан юридичного факультету

Академії праці, соціальних відносин і туризму

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Однією з найгостріших проблем, які існують сьогодні в Україні, – є забезпечення та захист прав людини. Для того, щоб забезпечити кожному можливість повною мірою реалізувати свої права, насамперед потрібно створити найсприятливіші умови, за яких така реалізація буде можливою. Статтею 3 Конституції України передбачено: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, є головним її обов'язком» [1]. Утім, як слушно зазначає Л.В. Тацій, головне питання стосовно засобів досягнення цієї мети наразі не вирішене, адже визнання державою свого обов'язку «не знімає питання про вдосконалення процедур і механізмів, покликаних захищати права та свободи громадян, про створення розвиненої системи гарантій, за допомогою яких реалізується це завдання» [2, с. 26]. Тобто жоден орган державної влади не може забезпечити належні умови і засоби реалізації прав і свобод людини без дієвого законодавства у правоохоронній сфері та належної взаємодії з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства.

Організаційно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини та громадянина виступає стабілізатором правоохоронних

і правозахисних відносин держави та суспільства, які розвиваються. Є прямий зв'язок розвитку держави, суспільства та організаційно-правового механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина, який виражається в тому, що в державі з нестабільною політичною і економічною обстановкою не може бути досконалого організаційно-правового механізму. «Проголошення принципу справедливості без урахування можливості держави, ризикує стати потужним ідеологічним і емоційним обґрунтуванням практики використання неправових механізмів. Повернути ситуацію назад (в правові рамки) буде вкрай важко, якщо взагалі можливо. У зв'язку з цим, повністю підлягає реформуванню організаційно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини та громадянина, пронизаний, як суспільство, корупцією, бюрократизмом та іншими соціальними негараздами» [3, с. 43–44].

Ефективність реалізації прав і свобод людини нині визначається дієвістю їх гарантування в суспільстві. В Україні ці гарантії представлені законодавчими (Конституція та закони України, міжнародні договори, щодо яких Україна взяла на себе зобов'язання у сфері захисту прав людини, укази Президента України) і інституційними механізмами (нормативно-правові акти) реалізації конституційних прав і свобод людини.

К.Г. Волинка механізм забезпечення прав і свобод особи визначає як єдине, цілісне і якісно самостійне явище правової системи, що є комплексом взаємозв'язаних і взаємодіючих юридичних передумов, нормативних засобів та загально соціальних умов, які створюють належні юридичні і фактичні можливості для повноцінного здійснення кожним своїх прав і свобод [4, с. 3–4]. «Юридичний механізм захисту прав людини – це можливості здійснення громадянами певних вчинків щодо захисту власних прав і свобод, а також система органів, які захищають і забезпечують ці права і свободи. Система органів, які захищають і гарантують права людини: Президент України; Кабінет Міністрів; центральні та місцеві органи державної виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; органи міліції; служба безпеки; прокуратура; суд» [5, с. 92].

Таким чином, механізм реалізації прав, свобод та обов'язків людини і громадянина – це система послідовних дій, спрямованих на захист прав людини та громадянина, якій притаманні такі

елементи як юридично значуща діяльність суб'єктів, а також стадії реалізації суб'єктивного права.

Згідно з нормами чинного законодавства, людина може скористатися своїми правами лише за наявності певних юридичних гарантій. Вони відіграють помітну роль в механізмах захисту прав, оскільки їх основна мета – реальне забезпечення максимального здійснення громадянами своїх прав. При відсутності певних гарантій з боку держави, людина не зможе скористатися правом на захист. Отже, вважаємо, що юридичні гарантії є одним із елементів механізму захисту прав громадян.

Відповідно до ст. 102 Конституції України гарантом дотримання прав і свобод людини та громадянина є Президент України, який, діючи на підставі, у межах повноважень і способами, передбаченими Конституцією і законами України, має забезпечити такий конституційний правопорядок, такий рівень ефективності державного механізму, за якого закріплене в Основному Законі право людини на повагу до її гідності могло б безперешкодно реалізовуватися [1].

Серед актуальних проблемних питань у механізмі забезпечення прав і законних інтересів людини та громадянина варто виокремити: 1) корупційна складова. Дієвими механізмами протидії корупції є: підвищення прозорості адміністративних процедур; передбачення на законодавчому рівні стимулювання громадян і посадових осіб за надання інформації про корупційні злочини, а також механізм їх правового захисту; проведення відповідної просвітницької роботи у засобах масової інформації, спрямованої на формування в суспільній свідомості громадян позитивного образу заявника про корупцію; 2) нерозуміння громадянами важливості захисту своїх прав, свобод і законних інтересів. «Захист прав, свобод і інтересів громадян можливий не тільки за допомогою застосування норм права уповноваженими на те органами, але і допустимий в формі безпосереднього захисту індивідом своїх прав і свобод» [6, с. 34]; 3) декларативний характер Конституції України. Незважаючи на те, що права і свободи людини та громадянина, гарантії їх захисту проголошені та визнані найвищою цінністю, проте організаційно-правовий механізм їх забезпечення ні в Конституції України, ні в прийнятих на її основі інших нормативно-правових актах істотно не визначений. Так,

відповідно до ст. 68 Конституції України: «Кожен зобов'язаний неухильно дотримуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей». Однак, на жаль, принцип відповідальності щодо органів державної влади за невиконання зазначеної статті не тільки не закріплений, але і не названий; 4) діяльність багатьох державних органів, які безпосередньо здійснюють заходи щодо забезпечення законності, охорони та захисту прав і свобод людини та громадянина в окремих випадках залишається закритою та безконтрольною, а іноді створюється видимість прозорості їх діяльності; 5) низький рівень правосвідомості та правової культури громадян України.

Головним чинником, який знижує ефективність діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення прав і законних інтересів людини та громадянина, є відсутність чіткої системи планування роботи Кабінету Міністрів України та його органів, що призводить до неузгодженості між програмою діяльності уряду, планом роботи Кабінету Міністрів України та планами роботи центральних органів виконавчої влади. Саме ця неузгодженість спричиняє зниження ефективності механізму забезпечення прав і свобод, а саме його правового елементу. Вирішити це питання, на наш погляд, спроможні центральні органи виконавчої влади шляхом посилення нормотворчої діяльності. Однак ця діяльність повинна мати виключно системний характер, тобто повинна бути створена якісна та стабільна система нормативно-правових актів, в якій провідне місце належить безпосередньо закону, а всі інші нормативно-правові акти повинні бути дійсно підзаконними не тільки в теорії, але й на практиці.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 21.04.2020).
2. Тацій В. Я. Утвердження і забезпечення прав та свобод людини – головний конституційний обов'язок демократичної, правової, соціальної держави. *Вісник Академії правових наук України*. 2018. № 4. С. 24–31.
3. Ігнатенко О. С., Дудар В. І. Критерії оцінки ефективності взаємодії місцевих органів влади в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія «Державне управління»*. 2016. № 3. С. 43–47.

4. Волинка К. Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2000. 18 с.

5. Стахура Б. І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2016. 180 с.

6. Прієшкіна О. В. Права людини в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Правова держава*. 2017. № 26. С. 33–40.

Одержано 25.04.2020

УДК 343.982(477)

Олександр Олександрович Загуменний,

*ад'юнкт Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЮ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ В ДИСТАНЦІЙНОМУ ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Початок 2020 року знаменувався спалахом вірусу COVID-19 та введення карантинних заходів, що значно відобразились у всіх сферах життя, в тому числі й діяльності судових та правоохоронних органів. Все більшої актуальності набуває питання використання технічних засобів фіксації при дистанційному досудовому розслідуванні, тобто у режимі відеоконференції. Проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції під час досудового розслідування (дистанційне досудове розслідування) регламентується статтями 225-229, 232 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), а під час судового розгляду (дистанційне судове провадження) – ст. 336 КПК України [1].

Крім цього, Вища рада правосуддя звернулась із пропозицією до Президента України та Верховної Ради України щодо внесення змін до процесуальних кодексів, які забезпечили право осіб на доступ правосуддя в умовах карантину, запровадженого з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), в частині, що стосується проведення засідань органів судової влади в режимі реального часу через Інтернет та продовження (зупинення) строків на оскарження судових рішень. З метою своєчасного забезпечення реалізації вказаних пропозицій,